

ЧУРАПЧЫ
ОРОЙУОНУН
ХАБЫАТА

№ 38 (7423) © Муус устар 1 күнэ. Чэппиэр © Сыаната 1 солк. 50 харчы

КЫСТЫН

С. СМЕРНИКОВА

Спичоки: Селен Петров.
Т. Кардашевская фотота.

Антошина АНТИПИНА,
«Аргус» страховой
компания ороуоннаара
филиалын директора.

Дмитрий ЗАХАРОВ,
продюсер и член жюри
фестиваля «Славянское

ДЬОН КӨЛӨҮНҮН ТИРИЭРИЭХХЭ, ИНТЭРИЭНИ ҮӨСКЭТИЭХХЭ

БОРОДУУКСУНАНЫ ТУТТАРЫ

Бийылгы кыстыкка оройуон үрдүнүн барыта 28352 мнах сүөһү интилэн турар, мантан ынаа 9140. Ол иһигэр катэх хаһаайыстыбада 13522 мнах сүөһү баар, интитэн ынаа — 4382-тэ. Оройуон үүтүмүт сылга 8500 тонна үүтү контракт дуогабарынан туттарыахтаагыттан катэх хаһаайыстыба ирээтигэр тинсэрэ 2295 тонна. Интитэн оройуоннаады этүтү комбината Чурапчы салинныатиттан ордорунар үүтү 206.5 тонна тутуохтаах. Бийылгыттан үүт хаһаайыстыба көрүгүттөн тутулууга суох биэр сыананан дотациялаах тутулдар буолла. Бастагы сууртаага (килограмма) 31 солкуобай 20 харчы, иккис сууртаага 28 солкуобай 10 харчы буолла. Итинэ 60 солкуобай дотацияланар. Муус устартан туттарылар сыана өссө төгүз чуолкайданнахтаах.

Катэх хаһаайыстыба ордорунар үүтү туттарыага

интэриэһэ үрдүкэ. Онуоха нэһиликтэр дьаһалтала үлэни хайдах тариллэриттан тутулууга алабыт. Манна бирич тоһоолоон этэр наада буолу: туттарылар үүкэ дотация ити үөһө ахтыллыбыт 8500 тоннаа аабылар. Оттон бу күнүрдээки турутуулар көрдөххө, нэһиликтэртэн киирбит контрактация сааһаа 300 тоннаа эрэ тинидэ. Оройуон дьаһалтата хас биридиги нэһиликтини сүөһү ахсаанын учуоттаан туран сыһыппара тирдирбитэ. Манна күһэни курдук ылыныа суохтаахпыт. Нэһиликтэ ордорунары туттарылар олоһор дьаһалтар наада буолар харчыланым дьон сыал-сорук турбута. Алабар, Бахсы,

Арылалаах, Болутур уонна Болтоно нэһиликтэртэ катэх хаһаайыстыба ордорунар үүтү туттарыага дуогабар түһэристилэр. Чакыр нэһилигэ 87 тоннаттан 30 тоннаа туттарыага дуогабардаста. Оттон Хайахсыт, Сылан, Хатылы, Одьулуун, Кытаанах нэһиликтэртэн дуогабары түһэрсэ илтистэр. Кинилэр холбоон 971 тоннаа дуогабар түһэрсэ таахтар. Пратителство дотациялаах сыанатынан туһана сатыахтаахпыт. Өскөгүн оройуон дьаһалтата түһэрибит сыһыппарыгар ситэ дуогабардастаахпыт дотацияны атын оройуоннарга биэрэн кэбиникхэртэн сеп.

Катэх хаһаайыстыба этүтү комбинатын кытта эрэ

буолбакка, атыннык эмне дуогабар түһэрсэн сеп. Холобур, Алабар, Мырыла, Мугудай нэһиликтэртэ байлалар астыыр салааларына хайа баарар дуогабар түһэрсэн нэһиликтэртэн ордорунар бороудуусууаны тутар кыахтанналар.

Катэх хаһаайыстыба уонна тутуучу дуогабардаһыларга ардыгар бөрүкүтэ суох көстүүлэр тахсаллар. Ону иһин охсулуох нивинэ олохтоохтук толуксуудан, дүүллээн көрүлүөхтээх.

Кырдык, аастыт сыларга совхозуона үлэллэр кэмгэ, биллэн турар, интэриэс совхоз туһатыгар ханналар тардыллар. Биллэн бааһыныа улаарыда, хаһаайыстыба хайа да көрүтэ тэг. Ол эрэри сороор урукку совхозтук ааһар-суоттуур бухгалтериятын «сабыдыла» биллэн да баар буолулаах. Холобурга «Болтоно» табаарыстыбаны ылар буоллаахха, нэһиликтэртэн бийылгы 120 тонна ордорунар үүтү тутуохтаах эбит. Ити хас биридиги килограммтан 10-нуу солкуобай хаһаайыстыбанай ороскуонка тутуохтаахпыт, дини табыарыстыба сааһаагыта Любонь Нахасилова. Ити аата 120 тонна үүтүн 1.2 мол. солкуобай табаарыстыбаа киирэн хаалыах.

Одьулууннаады ПТУ-та хаһаайыстыбатыгар олуэ наадалаах бактериологическай анализ лабораторияны бэлэмнээн таһаараллар.

Синмонка: кинээсэни лаборатория үөрэх кэмгэр. Т. Кардашевская фотота.

таах. Манна дьаһалтан эттэххэ, баһырыын Болтоно отделениета нэһиликтэртэн 23 тонна үүтү килограммтан 25 солкуобайга тутуут, манна государственной дотация аабыллан биэр килограмма 64 солкуобай 50 харчыга тийбит буолуохтаах. Очотугар 39 солкуобай 50 харчы ама үүтү тутуут, таспыт дьон ханнастарыгар эрэ ороскуоттамыта буолуо дуо дини боллоруос үөсүүр. Хаһаайыстыбалар үүтү Чурапчытаагы заводна киллэрэр транспортнай ороскуоттары этүтү комбината уйунар этэ. Итинэха болтонолоор хайдах дуогабардаһытара буолла? Онон дуогабары түһэрсэргэ хайа да өртүттэн соролосот мурдук, төттөрүтүн, мантан иһинэ нэһиликтэниа үлүүр-харчылыыр сыалы-соругу туруорунар наада этэ. Тыа хаһаайыстыбатын бороудуусууатын сорогуоллаа нэһиликтэниа начальнига Р. К. Софронова этэринин, холобур, болтонолоор нэһиликтэртэн туттарылар үүт сыанатын 1-диги килограммтан 10-нуу солк. тутуучу уонна үүт таһар автомашина шо-

феруу ханнаһыгар тутулара табыгаа суох. Оттон Хадаарга нидотрамын ахсыттан 5-тин солкуобайы ыладалара, иһин сыһырынан, септөөх эбит.

«Бахсы» табаарыстыба астыыр салаатын салабар Иннокентий Ефимов маннык кэпсээтэ:

«Табаарыстыба бийылгыттан арыа сыаһын бөйүгүтэр ылан үлэлээн эрэр. Тусла салаа тэрилтинэ. Катэх хаһаайыстыбааттан тутуллар үүт харчытын дотациялары-баһастары сүүс бырыһыан нэһиликтэниаа биэрэргэ суоттанабыт. Ол иһин дьон үүтү, эти туттарыага интэриэһэ улаатта. Биллэн турар, үүтү тутуат, туту харчытынан ууран биэрэр кыахпыт суох. Итин өйдүүллэр. Билигин сүөһүлээх дьон эһин харчыланааларын саамай эрэллээх көрүгүнэн үүкэ, энэ дотация көрүлүүбүтэ буолар. Онон таһа кыахпыт тийэриэни ити туһугар үлэллэбит.

Косторуу курдук, үөһө ахтыллыбыт үс нэһиликтэ бэйэ-бэйэлэригэр маарыннаспат тэрээһин баар. Кырдык, дуогабардаһым усулуобуйата араас буолуон сеп. Ол эрэри онуоха бирич умнуо суохтаахпыт: дьон бороудуусууаны дьэлэтигэ интэриэстээх буоларын.

П. СЫРОВАТСКАЯ.

СНА ИНИТИННЭРЭР

Покровскаяга Дьоннуунай — Иркутский государственной полтовай айан суола төрүттэмнэ 250 сылыгар аналдаах научнай — практический конференция буолла. Итинэ СР Президеи М. Николаев көбөн кэлбит нуучча бааһынадарын, кинилэр сир олоһуутугар киллэрбит кылааттарын инитин адына.

УУС-НЬАРА. «Оймон» совхозка түүлээх аукционун кытын үтөскэ кубулуйда. Бу сырыга кытын интэр олохтоох ферма түүлээх, хаһаайыстыба аастыт мастарыскайыа оноруутара атыта таһаарылынылар. Атылааһааччы наадыһыта өссө улааппыт. 30 тьт, солк. сыаналаммыт кырымахтаах хара саһыл тиригэ 54 тьт, солк. битарылыныт.

х х х

БУУРБА-БУУЛДЫА ДЬЫЛЫГАР

ҮРҮННЭР ДА ЫРАЙГА КӨППӨТҮЛЭР ИНИ

Грандаскай сэрин сылларыгар үрүгүнэр элбэх хааны халыһыттары биллэн 80 саастаах кырдыаастар үчүгүйдиги биллэбит.

Ыраахтааһы былааһа өстөр, норуот былааһа олохтоһор дьаһалта биллэрин кытта улуустарга революционнай өй-сааһа сыһырыахыта, ыраахтааһы былааһын утары талас күүһүрбүтэ. Итин иһин үлэни баһааччылартан биридэстэригэр Чурапчыга Н. Д. Субуруускай этэ. Грандаскай сэрин историктыгар киирбит кыһыл дружинаны тарийбитэ. Онон Хатылы нэһиликтэртэн 15 киһи киирэн саа-саадаах тутула. Кинилэр ааттары үлэлэттилар. Хатылыта «Кыһыл барыһаан» дьон холхон үөскүү сылдьыбыта.

Биллэн иһин Николлай Дмитриевич Хатылыта таһаар чып кыстаһыныа үлэлиттэр мунуахтарын тарийан ыһыт дьон буолбута. Иллитэн үрүгү астаһаа ааһаан иһэр этэрээтэ ааһаан иһэр үүт дьон сурах нэһиликтэ тиликэ көпүтэ. Сотору буолла. 1922 сыл тохсунуу 13 күнүгэр,

Амма солобуодатыгар баар кыһыллар этэрээтэрин командириттан Субуруускайга дружинааһын куоранка көһөр дьин дьаһал кэлэр. Тохсунуу 15 күнэ түүн этэрээт Дьонкуускайдыр. 1922 сылтан 1923 сыл олунуутугар дьэри өрүс иһин кырыаһаан Боотуруускай, Танда, Амма улуустарга бандыыттар илинлэригэр киирбиттэрэ. Иһин улуустар бастыт илчаттарыа чулуу дьонноруу сэймэктинир сирдэригэр Чурапчыга буолбута. Чурапчы холуусууатын туһунаа Н. Павлов «Сахаада» хаһыат 1992 сыл бадалан мыйыт 30 күнүгүгүгү нүбүрүнэр суруйан турар. Онон уонна адыһылар сөр суолламыттар ситэ ааттаахтар. Корнет Коробейников Субуруускай төбүтүн адалан биэрбит киниэхэ 2000 солкуобайы маннаа биэрэхтэн дьин таһаартарбыт биллэринитин билитэ очоттоогу олоһор, өйдүүбүт. Биллэриниттар ааттарын курдук кыһыллыбыт дьон атылар. Элбэхтэн адыһаа холобур.

Таатта Чычымаа өһөдөөх Амматыгар оло-

роор Амман Торуоһунаа, бэрт хара бэһиэ сүүрүк Бэһиэ. Кулакуускай (нуучча киһитэ) Субуруускай этэрээтин байыаһыа Хатылы Тураахтаах Баһылайын уолун Ивасов Егор Васильевич Чычымааха илдьэн иһин хайытан баран оһоһоһо таһса сылдьар киһини, 7 км сирин хаамтаран өлөрбүттэрэ. Аатырбыт снайпер Егор Догордууов аатын Минтэриг Мырыла Амматыгар Ампардаах саһылыа киллэрэн ити Бааһа иһин кулааһын быһан айаар сыман өлөрбүтэ. Нестер Соловьев иһитин Мотурууона эмээсини нуустуах умуһааха хаһаа-хаһаа таһыбыттарыа, сороһоһууттарын киһи барыта неһибит суоһа. «Автономия Якутия» хаһыат 1922 сыллаахха бадалан мыйыт 5 күнүгэр бандыыттар Чурапчыга устуйаан өлөрөр кэмнэригэр нэһиликтэртэн 790 аты, 74 нолуур оһуһун, 18700 буут бурдугу, 18600 буут эти, 136 буут арыһы бэлдэабыттарыа туһунаа кэпсээбитэ. Ити туһунаа Н. А. Ойуунускай, Эрикти Эристини сурубуудара эмнэ баа-

лар. Кинилэр ордук кинитан чугас Болтоно, Ачаагар, Одьулуун уонна Чакыр нэһиликтэригэр оһорбүттэрэ. Арай Кылааннаах нэһилигэ, онно бандыыттар тусла этэрээттэрэ аһаан-таннаа өлөрөр уонна таһара дьаһаллаах буолан эбитэ тыаһаһылааһа хаалбыта. Баар, ол иһин буолуо мин үлэллэһэним М. К. Попов кырдыаас «Сахаада» хаһыанна кыһыллар эрэ хаһыанан сууммуттарыа суруйбута. Соторуускай түһэри суруйбута этэ. Бандыыттар иһиник дьаһаһыаһыа ара ахтыллыбыта.

Адыһаа ахсааныаах дьон байан-тайан, дьаһаһы өртүн баттаан-үлэлэн оһорбүттэрэ маһыах буолбатах. Кинилэр тус бэртэригэр эрэ халык харчылааһыахтара, үгүтүүр уһааһыахтара. Атын дьону кыһаарыаан, кинилэр көлөһүннэри сунту уулаан баай-талым олохтоһууттара. Ону билдэһиһааһы, кыра-хара дьону хараһаа муннаран, көнүлүрүнэ күөчүлээн оһороруу грах-данскай сэрин уотун-күү-

дэлчэллэһиттэрэ. Мин биллэн да революционны оһорбүт, дьаһаһы аһаах кырдыаһын туруулаһыт дьонго сүгүрүбүбүн. М. К. Аммосов байаһын ахтыһыгар Саха сирин коммунистарын үлэтин бирич үрүгүнэр өлөрбүттэрин туһунаа эппитэ. К. К. Байкалов саха бэдэр уонна орто бааһына байдара бааһааһы тарийаннар советскай быһаһы олохтоһууһа ыарахаттары үөскэтэ сылдьыбыттарыа туһунаа суруйбута. Саа-саадаах тутуут 1005 саха комсомолтаан баара-суоһа 205 киһи тыһынаах хаалбыта. Онон олох иһин охсуһуу историктын суруйар буоллааха, биэр өртүн иһар хараардыаһа, кырдыаһыа көрөөххө, очоттоогу наһи билэн-көрөн туран дүүллүүххэ дьуһунуоххэ.

Субуруускайы сирэй көрсүбүт оһолорго эдэр-кэп учуутал, нуучча киһитэ А. Елмененно «Сыһылаһылар сатааһат» дьин суругар («Сахаада») Николай Дмитриевич киһи, салааһааччы быһылыаһын каретни саамай сөһө суруйар.

Биллэннэх фольклорист, өлүүр дьэри кырдыаһын иһин санаатын булгуруулаах П. Н. Попов Субуруускайга эмнэ итинни сыһыһыа биэрбитэ. Субуруускай олоһун, үлэтин туһунаа суруулааһы Иван Федосеев, Саха Республикатын културатын үтүөлөөх үлэһитэ Г. Д. Ефимов ааһыт эрэ ыһынар гына суруйбүттара. Н. Д. Крышанов иһин мунна эрдэххиттан биллэрим. Иһин киһитин эрэ таһыһыах тыһаах, дьонго ураты сабыдылаах киһи этэ. Республикка салалтатын үрдүкү дьоннастарыгар даһаа, оройуонугар да үлэллэн сылдьан төрөөбүт Чурапчытыгар оһорбүт үтүөтү үтүөһүн. Кыратытан ылаахха, туттарыт тутууларга күн бүгүнүгэр дьон киһи атын ааттаа тураллар. Олохтук үтүө үтүө өйдөбүллэрэ төһө да уларыһыттарыа иһин Уот Субуруускай курдук эрдэххэ сүрэхтээх кыһык дьоммут ааттарыгар ханнаах да күлүк туһуо суоһа дьон эрэнэххин баһарабын. Еремей ЛИТВИНЦЕВ, үлэ, сэрин астерана.

Эндэрдэлибит!

Лесопункт.

Канада Торонто куора-
тыгар күүстээх да тыал-
лар туһаллэр, эбит дин са-
ныгыһын (синиога көр)!..
Од эрээн, болбойдоххо,
алдыһан бу тэлибирин-
турар ыһаа-хэтиг сабыы—
баара-суога эргэ олоһор
дизэ бируктэ суох кэс-
түүтүн кистээбит ойуу эрэ.
(РИТА—ССТА)

Байнгы тэргэт-житгигэр өр сэд-
ларга үлэлзэбн. Илан Васильевы
И.Д.АРИОНОВЫ 55 сааскын туол-
букунан зүрдалнибн. Барарабын
эйвэхэ дьолун дорюубуяны, нэр-
двары билбонсэр, дьиз нэргэнтгэр ба-
ры үтүөнү, дьолу-соргуну.

Дьиз-уот, коммунальнй хаан-
ныстыба холбохуугун административ-
та, профсоюзта.

БАРАШКОВА Мария Николаевна
Барахангийн малдын өлбүтүнэн дургыч нутур-
балнарын тэвэрхэлээр.

Чураччинская районная типография Минниформпечати Республики Саха (Якутия) с Чурапча, ул. Карла Маркса, 28 «а»

Учредители (соучредители) газеты «Сага олох» — Министерство печати и массовой информации Республики Саха (Якутия), Редакция, Местная администрация района, Районный Совет народных депутатов.
Газета публикуется на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54987. Объем — 1 усл. печ. лист. Тираж — 3882